

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/233/2022
Identifikačné číslo spisu:	1410213412
Dátum vydania rozhodnutia:	15.04.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:1410213412.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Martina Holíča a JUDr. Radoslava Svitanu, PhD., v spore žalobcu B. W., narodeného XX. N. XXXX, Y., W. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Garajom, MBA, Levoča, Pri podkove 800/9, proti žalovanému: SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, Bratislava, Karloveská 2, IČO: 36 022 047, o zaplatenie 30.795,67 eura s príslušenstvom, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV (predtým na Okresnom súde Bratislava IV) pod sp. zn. 9C/208/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 16. novembra 2021 sp. zn. 5Co/142/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaný má proti žalobcovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava IV (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 1. marca 2019 č. k. 9C/208/11-343 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 30.777,48 eura s príslušenstvom a vo zvyšku žalobu zamietol. Žalobcovi priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. V späťvzatej časti konanie zastavil a žalovanému nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že v zmysle záverov odvolacieho súdu, formulovaných v zrušujúcom uznesení zo dňa 16. 2. 2018 č. k. 5Co/771/14-296 sa na pozemku vo vlastníctve žalobcu nachádza vodná stavba (umelé koryto), ktorá predstavuje obmedzenie vlastníka pozemku, za ktoré prislúcha náhrada. Keďže žalovaný žalobcovi za užívanie jeho pozemku v období od 5. 11. 2008 do 25. 6. 2013 žiadnu náhradu neposkytol, došlo na jeho strane k bezdôvodnému obohateniu (§ 451, § 456 Občianskeho zákonníka). Pri rozsahu bezdôvodného obohatenia vychádzal súd prvej inštancie zo žalobcom predložených znaleckých posudkov Ing. Rolanda Vargu a Ing. Jána Plavca. S ohľadom na vznesenú námietku premlčania súd prvej inštancie zamietol žalobu v časti náhrady za obmedzenie vlastníckych práv žalobcu za jeden deň, keď si žalobca mohol prvýkrát uplatniť nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, a to za 4. 11. 2008, keďže žaloba bola podaná 5. 11. 2010.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom zo dňa 16. novembra 2021 sp. zn. 5Co/142/2019 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalobu zamietol a žalovanému priznal náhradu trov prvoinštančného i odvolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení uviedol, že po zrušení prvého rozsudku súdu prvej inštancie odvolacím súdom žalovaný argumentoval tým, že vodná stavba bola zriadená ešte v sedemdesiatych rokoch 20. storočia a predložil listinu, ktorá túto skutočnosť potvrdzovala. Odvolací súd považoval uvedený dôkaz za zásadný pre posúdenie vecnej opodstatnenosti žaloby, pretože v čase prijatia zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu z obsahu spisu a z tvrdení sporových strán nevypĺyvalo, že vodná stavba mala byť vybudovaná za účinnosti predchádzajúceho vodného zákona, pred uzavretím kúpnej zmluvy ohľadom sporných pozemkov žalobcom. Odvolací súd preto pri prvom rozhodovaní aplikoval novú právnu úpravu, zákon o vodách č. 364/2004 Z. z. Keďže však podľa oboznámenej listiny vodná stavba, úprava koryta vodného toku, bola realizovaná ešte v sedemdesiatych rokoch (bola dokončená v novembri 1975), bolo potrebné prihliadnuť na skorší vodný zákon, t. j. zákon č. 138/1973 Zb., i na príslušnú judikatúru. Odvolací súd sa stotožnil s názorom žalovaného, že aktuálny vodný zákon možno aplikovať len v prípade zriadenia vodnej stavby po jeho účinnosti.

2.1. Vodný zákon č. 138/1973 Zb. podľa odvolacieho súdu v ustanovení § 31 ods. 3 počítal s náhradou vlastníkom pozemkov, po ktorých pretekajú vodné toky (s výnimkou prirodzených koryt), keď v legálnej definícii vodného toku v § 31 ods. 1 uviedol, že vodné toky tvoria aj ich korytá, v odseku 5 počítal s dohodou o užívaní pozemkov a o náhrade a pre prípad absencie dohody aj s rozhodnutím vodohospodárskeho orgánu o výške náhrady. V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Sžo/38/2007 pozemky tvoriace koryto rieky prešli zo zákona (§ 31 ods. 1 zákona č. 138/73 Zb.) do vlastníctva štátu. Ku dňu účinnosti vodného zákona (1. 4. 1975) došlo k poštátneiu pozemkov, keď do pojmu vodných tokov boli zahrnuté aj ich korytá, či už prirodzené, upravené alebo umelé, pričom za pozemky tvoriace prirodzené toky náhrada nepatrila a v ostatných prípadoch patrila obdobne podľa predpisov o vyvlastnení. Predmet vodného toku predstavuje podľa uvedeného zákona vodný prúd ako vec nespôsobilá k vlastníctvu a pozemok (koryto), po ktorom tento vodný prúd odtieká a ktorý je vlastnícky spôsobilý. Pozemok, za ktorý žalobca uplatňuje náhradu, tvorí koryto (upravené) vodného toku Vrbovčianka. S ohľadom na obdobie regulácie vodného toku za účinnosti skoršieho vodného zákona, pozemok tvoriaci koryto tohto upraveného vodného toku prešiel do vlastníctva štátu podľa § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb. o vodách a kúpnu zmluvou od nevlastníka ho žalobca nemohol nadobudnúť do vlastníctva v r. 2007 (zásada nemo plus iuris transfere potest quam ipse habet).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Navrhoval, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na nové konanie a rozhodnutie. Podľa žalobcu rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené. Ako tieto právne otázky uviedol: A) či vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba (vodohospodárske dielo), môže byť výlučne štát, alebo aj osoba odlišná od štátu; B) či vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba (vodohospodárske dielo), zriadená za účinnosti zákona č. 138/1973 Zb. vodný zákon, je aktívne legitimovaný na podanie žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia (náhrady za užívanie pozemku).

3.1. K otázke A) dovolateľ uviedol, že odvolací súd poukázal iba na jediné rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci 8Sžo/38/2007, ktoré riešilo diametrálne odlišnú vec (navrátenie vlastníctva k pozemku). Dovolateľ súhlasil s tým, že úprava koryta vodného toku Vrbovčianka bola začatá v decembri 1970 a dokončená v novembri 1975. Právne vzťahy k dokončenej úprave koryta vodného toku Vrbovčianka sa preto riadili vodným zákonom č. 138/1973 Zb. Vodné toky boli podľa § 31 ods. 1 vodného zákona č. 138/1973 Zb. definované ako vody trvale tečúce po zemskom povrchu medzi brehmi buď v koryte prirodzenom (prípadne upravenom), ako bystriny, potoky, rieky, alebo v koryte umelom, ako prieplavy, vodné kanály, nádrže apod., alebo vody nachádzajúce sa v slepých ramenách vodných tokov, vrátane ich koryt. Tzn. že vodné toky, ktoré zahrňovali aj korytá, a to buď prirodzené, upravené alebo umelé, boli v štátnom vlastníctve. Súčasťou vodného toku bol však v zmysle § 31 ods. 2 až 4 vodného zákona č. 138/1973 Zb. výslovne iba pozemok tvoriaci prirodzené koryto. Podľa komentára k vodnému zákonu č. 138/1973 Zb. nová právna úprava zahŕňa do pojmu „vodný tok“ aj pozemky tvoriace korytá vodných tokov, takže tieto pozemky - pokiaľ ešte národným majetkom neboli - sa ním

zo zákona stali ku dňu, keď vodný zákon č. 138/1973 Zb. nadobudol účinnosť (ŠILAR, J., BÖHM, A. Vodní zákon a souvisící předpisy. Druhé, nezměněné vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1975, s. 139). Pozemky sa však podľa dovolateľa stali štátnym vlastníctvom iba v prípade, keď tvorili koryto vodného toku, nakoľko definícia vodného toku zahŕňala výslovne koryto vodného toku, a nie pozemok pod vodným tokom. Pozemok bol súčasťou vodného toku podľa vodného zákona č. 138/1973 Zb. výslovne iba v prípade, keď išlo o vodný tok v prirodzenom koryte; to však nie je prípad úpravy koryta vodného toku Vrbovčianka, kde išlo o umelé koryto - vodnú stavbu.

3.2. Úprava koryta vodného toku Vrbovčianka bola teda podľa dovolateľa v zmysle Občianskeho zákonníka samostatnou nehnuteľnosťou, odlišnou od pozemku, na ktorom bola umiestená, a v zmysle vodného zákona č. 138/1973 Zb. bola stavbou a vodohospodárskym dielom. S ohľadom na charakter úpravy koryta išlo podľa vodného zákona č. 138/1973 Zb. o koryto vodného toku umelé, prípadne upravené. Súčasťou vodného toku v koryte umelom alebo upravenom nebol z hľadiska vodného zákona č. 138/1973 Zb. pozemok, ktorý mohol byť vo vlastníctve inej osoby ako štátu. Dovolateľ nesúhlasí s právnym názorom odvolacieho súdu, že predmetné pozemky, na ktorých sa nachádza vodohospodárske dielo úprava toku Vrbovčianka, prešli zo zákona do vlastníctva štátu, a teda žalobca nie je ich vlastníkom. Podľa dovolateľa vlastníkom predmetných pozemkov, ktorými preteká vodný tok Vrbovčianka, bol v čase podania žaloby on.

3.3. K otázke B) dovolateľ uviedol, že nesúhlasí s právnym názorom odvolacieho súdu, že nebol aktívne vecne legitimovaný na podanie žaloby z dôvodu, že vlastníkom pozemkov pod vodohospodárskym dielom úprava toku Vrbovčianka bol štát. Dovolateľ tvrdí, že preukázal svoje vlastnícke právo predložením listu vlastníctva. Preukázaním vlastníckeho práva k dotknutým nehnuteľnostiam preukázal hmotnoprávne oprávnenie na podanie žaloby, a tým aj svoju aktívnu vecnú legitimáciu. Napokon dovolateľ uviedol, že si nechal vypracovať právnu analýzu „Právní posouzení nároku na náhradu za strpění upraveného koryta vodního toku Vrbovčianka na pozemku podle vodního zákona č. 138/1973 Sb.“ expertom na vodné právo a vodoprávnú reguláciu JUDr. Zdenkom Horáčkem, PhD., ktorú priložil ako prílohu k dovolaniu a z ktorej aj v dovolaní citoval.

4. Žalovaný v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalobcu namietal nesprávnosť žalobcom nastolenej právnej otázky, či vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba (vodohospodárske dielo), môže byť výlučne štát, alebo aj osoba odlišná od štátu. Žalovaný poukázal na to, že táto otázka nesúvisí s prejednávanou vecou, nakoľko tu nejde o žiadnu vodnú stavbu či vodohospodárske dielo, ale o pozemky tvoriace koryto vodného toku Vrbovčianka, čo je odlišná skutková i právna otázka. Vychádzajúc z legálnej definície vymedzenej v § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb., tento vodný tok - rieka je prirodzeným vodným tokom a jeho koryto je prirodzeným korytom. Žalobca podľa žalovaného zavádza, keď tvrdí, že koryto vodného toku Vrbovčianka je umelým, príp. upraveným korytom. Vodný zákon jasne definuje tieto pojmy, pričom je zrejmé, že ide o rieku, teda prirodzený vodný tok, a nie umelo vybudované teleso ako nádrž, kanál a pod. V konaní bolo preukázané, že rieka Vrbovčianka tiekla týmito pozemkami už v 70. rokoch, a teda aj k 1. 4. 1975, v dôsledku čoho došlo zo zákona k poštátneniu pozemkov, ktorými pretekala a ktoré tvorili a tvoria jej koryto. Žalovaný zdôraznil, že v 70. rokoch išlo o práce spočívajúce v spevňovaní brehov a dna koryta, ktoré boli vykonané v pôvodnom koryte, a v nijakom prípade nešlo o vybudovanie nového koryta či úpravu toho existujúceho. Preto nemôže obstať argumentácia žalobcu, že by vykonanými prácami došlo k zmene koryta z prirodzeného na umelé, príp. upravené v tom zmysle, že by sa nejako menil smer toku rieky Vrbovčianka.

4.1. Žalovaný ďalej uviedol, že nemôže obstať tvrdenie žalobcu, že poštátnenie sa týka iba pozemkov, ktoré tvoria prirodzené koryto, keďže zo žiadneho predpisu táto skutočnosť nevyplýva. Ustanovenia § 31 ods. 2 a 4 zákona č. 138/1973 Zb., na ktoré odkazuje žalobca, len definujú, čo sa rozumie prirodzeným korytom vodných tokov, a tiež z hľadiska posúdenia, či za ich vyvlastnenie prináleží náhrada alebo nie. V nijakom prípade však nie je možné z týchto ustanovení vyvodiť záver, že vyvlastnenie od 1. 4. 1975 sa týkalo iba pozemkov tvoriacich prirodzené koryto vodného toku. Uvedený záver odporuje tak právnej úprave, ale aj súdnej praxi. Podľa žalovaného nie je zrejmé, čo mal žalobca na mysli, keď uviedol, že úprava vodného toku Vrbovčianky bola v zmysle vodného zákona č. 138/1973 Zb. stavbou a vodohospodárskym dielom. Navyše väčšinu z týchto tvrdení predniesol až v dovolaní, hoci mu nič nebránilo, aby ich uviedol už skôr, preto na ne nie je možné prihliadať (§ 435 CSP). Žalovaný trvá na tom, že pravdivosť zápisu žalobcu ako vlastníka v katastri nehnuteľností bola v tomto

konaní vyvrátená. Ide o pozemky tvoriace koryto prirodzeného vodného toku - rieky Vrbovčianky (v súčasnosti pod názvom Teplica) a s účinnosťou od 1. 4. 1975 prešlo vlastníctvo na štát. Na podporu svojich tvrdení poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Sžp/1/2012 a rozsudok sp. zn. 8Sžo/38/2007. Podľa žalovaného teda žalobcovi nesvedčí aktívna vecná legitímácia, ale zároveň ani on (žalovaný) nemá pasívnu vecnú legitímáciu v tomto spore, keďže žalobca nijako nepreukázal, že by sa žalovaný na jeho úkor akokoľvek obohatil. Vlastníkom vodného toku je Slovenská republika, žalovaný iba spravuje zo zákona veci vo vlastníctve štátu, pričom s poukazom na § 5 ods. 1, ods. 2 a § 6 ods. 1, ods. 2 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku nejde o spor, v ktorom by v mene štátu mal vystupovať žalovaný. Žalovaný nezodpovedá za záväzky štátu ani iných subjektov.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je procesne prípustné, avšak vecne nedôvodné.

6. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, ktorá by mohla preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

9. Podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Pre prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (teda nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

12. Nestačí však, že ide o právnu otázku. Musí ísť o takú právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu, i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná (ale rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo na odlišných dôvodoch), nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. V takom prípade dovolanie v zmysle § 421 ods. 1 CSP nielen že nie je dôvodné, ale nie je ani prípustné. Súčasne nesmie ísť o hypotetickú otázku, teda riešenie dovolateľom nastolenej právnej otázky dovolacím súdom musí byť spôsobilé ovplyvniť výsledok sporu.

13. Žalobca v dovolaní výslovne formuloval dve otázky, od ktorých odvodzoval prípustnosť dovolania. K otázke, či vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba (vodohospodárske dielo), môže byť výlučne štát, alebo aj osoba odlišná od štátu, je potrebné uviesť, že z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva tvrdenie (právne posúdenie), že by vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba, mohol byť výlučne štát. Naopak, odvolací súd v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení (sp. zn. 5Co/771/2014) a aj v napadnutom rozsudku vychádzal z toho, že vodná stavba môže stáť aj na pozemku, ktorý je vo vlastníctve inej osoby ako štátu. Jednoducho povedané, je zrejmé, že vlastníkom pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba, môže byť aj iná osoba ako štát (porov. napr. § 26 ods. 7 až 9 zákona č. 364/2004 Z. z.). V tejto veci však odvolací súd dospel k záveru, že úprava toku potoka Vrbovčianka v predmetnom úseku bola vykonaná v 70. rokoch 20. storočia, a preto sa na ňu nevzťahuje súčasná právna úprava (zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách), ale zákon č. 138/1973 Zb. o vodách, ktorým došlo k zoštátneniu pozemkov tvoriacich korytá vodných tokov. Podstatný bol pritom aj skutkový záver odvolacieho súdu, že pozemok, za ktorý žalobca uplatňuje náhradu, tvorí koryto (upravené) vodného toku Vrbovčianka. Keďže v zmysle § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb. vodné toky tvoria aj ich korytá, odvolací súd z týchto skutočností vyvodil, že pozemok tvoriaci koryto tohto upraveného vodného toku prešiel na základe citovaného zákona do vlastníctva štátu (body 13 a 15 odôvodnenia napadnutého rozsudku).

14. Okrem toho bolo potrebné dať za pravdu žalovanému v tom, že žalobca do dovolacej otázky zahrnul aj skutkový predpoklad, že predmetná úprava koryta potoka Vrbovčianka zo 70. rokov 20. storočia predstavuje vodnú stavbu resp. vodohospodárske dielo. Takýto skutkový predpoklad však z odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu nevyplýval. Odvolací súd uviedol, že v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení považoval predmetnú úpravu koryta za vodnú stavbu podľa definície ustanovenej v § 52 ods. 1 písm. a) zákona č. 364/2004 Z. z. (bod 9 odôvodnenia napadnutého rozsudku). V následnom konaní pred súdom prvej inštancie však vyšlo najavo, že táto úprava koryta pochádza ešte zo 70. rokov 20. storočia, a preto sa na ňu nemôže vzťahovať zákon č. 364/2004 Z. z., ale zákon č. 138/1973 Zb. V zmysle zákona č. 138/1973 Zb. odvolací súd nepovažoval úpravu koryta za vodnú stavbu (a vôbec nie za vodohospodárske dielo), ale len za „(upravené) koryto vodného toku Vrbovčianka“ (bod 15 odôvodnenia napadnutého rozsudku). Je teda zrejmé, že odvolací súd v tejto konkrétnej veci neposudzoval režim vodných stavieb resp. vodohospodárskych diel, ako to naznačoval dovolateľ v dovolacej otázke.

15. Napriek uvedeným nepresnostiam vo formulácii dovolacej otázky však odvolací súd - v snahe autenticky porozumieť dovolateľovi a nebyť prehnane formalistický - považoval za vhodné vnímať dovolateľom položenú otázku týkajúcu sa vlastníckeho práva k predmetnému pozemku, ktorým preteká vodný tok, v kontexte celého textu dovolania. Z tvrdení dovolateľa, že „právna otázka ohľadne posúdenia, kto bol vlastníkom pozemkov, ktorými preteká vodný tok Vrbovčianka, v čase podania žaloby, svedčí tomu, že vlastníkom bol žalobca“ a z jeho polemiky s názorom odvolacieho súdu, že (všetky) pozemky tvoriace koryto rieky prešli podľa § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb. do vlastníctva štátu, možno vyvodíť, že dovolateľom nastolená otázka smerovala k tomu, či podľa zákona č. 138/1973 Zb. došlo k zoštátneniu všetkých pozemkov pod vodnými tokmi, alebo či niektoré takéto pozemky (vrátane predmetného pozemku, ktorým preteká potok Vrbovčianka) mohli zostať vo vlastníctve iných osôb ako štátu. Takto upravená právna otázka bola pre rozhodnutie odvolacieho súdu relevantná, preto je dovolanie v tejto časti prípustné.

16. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že rozsudok zo dňa 10. januára 2008 sp. zn.

8Sžo/38/2007 prijal najvyšší súd nie v dovolacom, ale v odvolacom konaní (teda nejde o rozhodnutie dovolacieho súdu) a - ako správne uviedol dovolateľ - otázka zoštátnenia koryt vodných tokov tam bola riešená v inom kontexte (v súvislosti s reštitučným nárokom). Konajúci senát najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho napriek tomu nevidí dôvod odchyliť sa od záverov rozsudku sp. zn. 8Sžo/38/2007, ktorého základné tézy sú aplikovateľné aj v tu posudzovanom kontexte.

17. Ústava Československej socialistickej republiky z 11. júla 1960 (ústavný zákon č. 100/1960 Zb. v znení účinnom do 22. 4. 1990) v článku 8 ods. 2 deklarovala vodné toky ako štátne vlastníctvo (tzv. národný majetok). Napriek tomu, že išlo o ústavu prijatú v čase neslobody, samotnú zásadu, že vodné toky sú štátnym vlastníctvom, nemožno považovať za nedemokratickú. Svedčí o tom aj skutočnosť, že táto zásada bola prenesená aj do súčasnej Ústavy Slovenskej republiky (čl. 4).

18. Zákon č. 138/1973 Zb. v ustanovení § 31 ods. 1 podrobnejšie upravil definíciu vodných tokov tak, že „vodné toky sú vody trvalo tečúce po zemskom povrchu medzi brehmi buď v prirodzenom (prípadne upravenom) koryte, ako bystriny, potoky, rieky, alebo v umelom koryte, ako prieply, vodné kanále, nádrže a pod., alebo vody nachádzajúce sa v slepých ramenách vodných tokov, včítane ich koryt“. Najneskôr týmto zákonom teda došlo k zoštátneniu nielen vody, tečúcej korytami vodných tokov, ale aj samotných koryt týchto vodných tokov. Aj tento princíp (že súčasťou vodného toku je aj jeho koryto) je aktuálny aj v súčasnosti (§ 43 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z.).

19. Ako konštatoval najvyšší súd už v rozsudku sp. zn. 8Sžo/38/2007, v zmysle vyššie citovaných ustanovení pozemky tvoriace koryto vodných tokov prešli zo zákona (odo dňa účinnosti zákona č. 138/1973 Zb., t. j. od 1. 4. 1975) do vlastníctva štátu. Aj podľa právnej teórie pozemky tvoriace koryto riek (riečišť) mohli byť do 1. 4. 1975 v súkromnom vlastníctve, avšak išlo o právo spočívajúce (virtuálne), pretože vykonávanie vlastníckeho práva bolo obmedzené zákonnými ustanoveniami vodného zákona (zák. čl. XXIII:1885 a pozmeňujúci zák. čl. XVIII:1913). Ustanovením § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb. o vodách (vodného zákona) boli do pojmu vodných tokov zahrnuté aj ich korytá, či už prirodzené, upravené alebo umelé (vodné kanále, nádrže a pod.). Vlastnícky to znamenalo ku dňu účinnosti vodného zákona (1. 4. 1975) poštátnenie týchto pozemkov, pričom za pozemky tvoriace prirodzené toky nepatrila náhrada a v ostatných prípadoch patrila náhrada obdobne podľa predpisov o vyvlastnení (§ 31 ods. 3 zákona č. 138/1973 Zb.). Definícia vodného toku v citovanom vodnom zákone vytvorila ako predmet vodného toku: 1. vodný prúd ako vec nespôsobilú k vlastníctvu (ide o vodný živel, ktorý nie je možné dostatočne ovládnuť a preto podľa klasických predstáv je vylúčený z vecí in commercio), 2. pozemok (koryto), po ktorom tento vodný prúd odteká a ktorý je vlastnícky spôsobilý.

20. Citované ustanovenie § 31 ods. 1 zákona č. 138/1973 Zb. považovalo koryto vodného toku za súčasť vodného toku (a tým za štátne vlastníctvo) bez ohľadu na to, či išlo o vodný tok tečúci v prirodzenom (prípadne upravenom) koryte, alebo v umelom koryte. Je teda zrejmé, že každé koryto potoka alebo rieky (či už prirodzené alebo upravované) sa najneskôr dňom účinnosti tohto zákona stalo vlastníctvom štátu. Rozdiel bol len v tom, či za toto zoštátnenie koryta vodného toku patrila pôvodnému vlastníčkovi náhrada alebo nie: Za pozemky tvoriace prirodzené koryto náhrada vlastníčkovi nepatrila, v ostatných prípadoch mu patrila náhrada podľa predpisov o vyvlastnení (§ 31 ods. 3 citovaného zákona).

21. Teda bez ohľadu na to, či by sa koryto potoka Vrbovčianka v dotknutom úseku považovalo za prirodzené alebo upravované (úpravou vykonanou v 70. rokoch 20. storočia), v každom prípade došlo k 1. 4. 1975 k jeho zoštátneniu. Otázka, či mala byť, prípadne či bola vtedajšiemu vlastníčkovi poskytnutá adekvátna náhrada za toto vyvlastnenie, nie je predmetom tohto konania (žalobcom požadovaná náhrada nebola náhradou za vyvlastnenie, ale náhradou za obmedzenie užívania pozemku, o ktorom predpokladal, že je jeho vlastníkom).

22. Neobstojí ani úvaha dovolateľa, že v tomto prípade ide o vodnú stavbu - vodohospodárske dielo, ktoré je v zmysle Občianskeho zákonníka samostatnou nehnuteľnosťou, odlišnou od pozemku, na ktorom je umiestnená. Otázka, či konkrétna vec je stavbou v zmysle samostatnej nehnuteľnosti, je otázkou skutkovou, ktorú nemôže riešiť dovolací súd (§ 442 CSP). Na to, aby bolo možné predmetnú

vec (v tomto prípade upravené koryto potoka) považovať za samostatnú nehnuteľnosť odlišnú od pozemku, na ktorom sa nachádza, by muselo byť preukázané, že ide o stavbu spojenú so zemou pevným základom (§ 119 ods. 2 Občianskeho zákonníka). To žalobca v konaní pred odvolacím súdom nepreukázal. Naopak, žalovaný tvrdil, že úprava koryta, vykonaná v 70. rokoch 20. storočia, spočívala len v spevňovaní brehov a dna a tieto práce boli vykonané v pôvodnom koryte, nešlo o vybudovanie nového koryta či zmenu toku potoka. Nešlo teda o stavbu, ktorá by predstavovala samostatnú nehnuteľnosť, odlišnú od pozemku, na ktorom sa nachádza. Na základe toho odvolací súd nepovažoval predmetnú úpravu koryta za vodnú stavbu resp. vodohospodárske dielo (porov. aj bod 14 tohto odôvodnenia).

23. Vo vzťahu k dovolacej otázke A), týkajúcej sa vlastníctva pozemkov tvoriacich koryto vodných tokov, teda dovolací súd dospel k záveru, že odvolací súd vec správne právne posúdil, preto bolo potrebné dovolanie v tejto časti zamietnuť.

24. K dovolacej otázke B), týkajúcej sa aktívnej vecnej legitímácie, je potrebné uviesť, že rozhodnutie odvolacieho súdu nespočívalo na zodpovedaní právnej otázky, či vlastník pozemku, na ktorom sa nachádza vodná stavba, je aktívne legitimovaný na podanie žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia (náhrady za užívanie pozemku). Tu je možné konštatovať, že vlastník akéhokoľvek pozemku samozrejme môže na súde uplatňovať svoj nárok na náhradu za obmedzenie užívania tohto pozemku (teda má aktívnu vecnú legitímáciu v takomto spore). Podstata argumentácie odvolacieho súdu však spočívala v tom, že žalobca „nie je vlastníkom koryta vodného toku“ (bod 15 odôvodnenia napadnutého rozsudku) a práve preto nemá aktívnu vecnú legitímáciu v tomto spore. Nešlo teda o otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. V tejto časti by bolo potrebné dovolanie odmietnuť podľa § 447 písm. f) CSP. Keďže však zamietnutie dovolania z vyššie uvedených dôvodov (týkajúcich sa otázky A) procesne konzumuje aj čiastočné odmietnutie dovolania, dovolací súd nepovažoval za potrebné osobitne formulovať odmietajúci výrok.

25. O trovách dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 262 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP. Keďže bol žalovaný v dovolacom konaní v celom rozsahu úspešný, priznal mu dovolací súd proti žalobcovi (dovolateľovi) nárok na náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.